

Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin Belirlenmesi *

Nisa Gökden Kaya ¹

Öz

Toplumların gelişmesine öncülük eden üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin tanınması ve eğitimi çok önemlidir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin gerek tanınması gerekse eğitimi konusunda etkin bir role sahip olan kişilerden biri de sınıf öğretmenleridir. Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma modeli betimsel tarama modelidir. Pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem, nicel yöntemde 'bağlamın anlaşılabilmesi', nitel yöntemde ise 'önyargı' sınırlılıklarını dengeleyerek çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısı sunduğu için tercih edilmiştir. Çalışma grubunu 2017-2018 Eğitim - Öğretim yılının ikinci döneminde, Ankara'da bulunan, 10 tanesi resmi, 6 tanesi özel olmak üzere 16 ilkokulda görev yapan araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 220 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Nicel veriler "Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır. Ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 'Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek', 'Üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma' ve 'Özel yetenek sınıfları oluşturma' olmak üzere 3 alt boyutu vardır. Araştırmanın nitel verileri, 35 sınıf öğretmenine uygulanan, Türkiye'de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili görüşler hakkında 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır.

"Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği"nden alınan puanlar, cinsiyet, yaş, kıdem, sınıfta üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci olma durumu, mezun olunan fakülte ve okul türü değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde t testi ile ANOVA kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi SPSS 20.0 yazılımı ile yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzenlenir ve verilerin yorumu yapılır. Nitel veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Sınıf öğretmenleri
Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 07.06.2018

Kabul Tarihi: 29.03.2019

Elektronik Yayın Tarihi: 18.07.2019

DOI: 10.15390/EB.2019.7978

* Bu makale 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulan "Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı bildirinin genişletilmiş sürümüdür.

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Nasreddin Hoca İlkokulu, Türkiye, nisakay@gmail.com

Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği”nden alınan toplam puanlarının ortalaması 2,91 olarak bulunmuş olup bu puan aralığı ‘kararsız’ olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin tutumlarının, cinsiyet, yaş, kıdem, sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu, mezun olunan fakülte ve okul türü değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. Sonuçlar, tutum ölçeğinin tüm alt boyutlarından alınan puan ile toplam puana göre, kıdem, sınıfında üstün zekâlı ve yetenekli öğrencisi olma ve mezun olunan fakülte değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Cinsiyet, yaş ve okul türü değişkenlerine göre ise bazı alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Araştırmanın nitel kısmında sınıf öğretmenlerinin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin tanınması ve eğitimi konusundaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin tanınması ve eğitimi ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğunu ve bu bağlamda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Ayrıca sınıfların kalabalık olması, BİLSEM sınavının içeriği ve uygulama süreci gibi tanılmanın ve eğitimin niteliğini olumsuz etkileyen faktörler de üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin tanınması ve eğitimi konusunda çözüm bekleyen sorunlar arasındadır.

Giriş

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, bilişsel özellikler bakımından, normalden hızlı geliştiği için, özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler içerisinde önemli bir grubu oluşturmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekliler, toplumların gelişmesinde önemli roller üstlenmesine rağmen, eğitim alanında birçok sorunla karşı karşıyadırlar. Özel eğitim kapsamında, çeşitli yetersizlik gruplarının dışında kalan üstün zekâlı ve yetenekli bireyler, akranlarından öğrenme hızı, öğrenme derinliği ve sahip oldukları ilgiler bakımından farklılık göstermekte, bu nedenle farklı eğitsel gereksinimleri bulunmaktadır. Bu bağlamda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin, bilişsel ve duyuşsal gereksinimlerinin farkında olarak yeteneklerini geliştirmeye yönelik farklı öğretim stratejileri uygulaması gerekmektedir. Ancak üstün zekâlı ve yeteneklilerin destek eğitime ihtiyaç duydukları kolay kabul edilen bir gerçek değildir. Engel gruplarının özel eğitim ihtiyacı doğal karşılanırken, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların özel eğitim gereksinimlerinin önemsenmemesinin temelinde Ataman’a (2005) göre, bazı ön yargılar bulunmaktadır. Bu ön yargılar şöyle sıralanabilir:

- Zaten üstün zekâlı ve yetenekli oldukları için fazladan bir eğitime gerek yok. Her ortamda kendilerini geliştirebilirler.
- Üstün zekâlı ve yeteneklilere artı eğitim verirsek bir seçkinler sınıfı yaratırız bu da topluma üstesinden gelemeyeceği sorunlar yaratır.
- Zaten seçerek öğrenci alan orta öğretim kurumları üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yöneliktir, örgün eğitim dışında artı bir özel eğitim vermek abestir.
- Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarla, özel eğitimin ilgilenmemesi gerekir.

Yukarıda belirtilen önyargılar nedeniyle, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde olumsuz tutumlar görülebilmektedir. Bu tür olumsuz tutumlara gelişmiş ülkelerde dahi rastlanabilmektedir. Örneğin Davis (2006) de Amerika Birleşik Devletleri’nde, eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle, üstün yetenekliler programlarının ve öğrencilerin yeteneklerine göre gruplanmasının eleştirilerek engellenmeye çalışıldığını belirtmektedir.

Normal gelişim gösteren öğrenciler için tasarlanmış eğitim programları, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere hitap etmemekte, üstün zekâlı ve yeteneklilere özgü bir eğitim programı da resmi devlet okullarında uygulanmamaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için ülkemizde en yaygın kurum Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'dir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere örgün eğitimin dışında, destek eğitimi veren Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı resmi bir eğitim kurumu olan BİLSEM'lerin ilki 1995 yılında Ankara'da açılmış, sonra sayıları artarak yaygınlaştırılmıştır. Sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilen öğrenciler, genel zihinsel, resim ve müzik yeteneği alanlarında tanılama sürecine dâhil edilmekte, sürecin sonunda üstün zekâlı ve yetenekli olduğu tespit edilen öğrenciler, BİLSEM'e alınmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde çok önemli bir rol üstlenen sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili tutumları üzerinde durulması gereken bir konudur (Güneş, 2015).

Davis ve Rimm (2004) üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için program geliştirmede başarılı olmanın temelinde üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitime ilişkin tutumların yattığını ve program geliştirirken ilk olarak "üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitime ilişkin tutumumuz nedir?" sorusunun sorulması gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitime ilişkin tutumlarını inceleyen araştırmalarda, olumlu tutuma sahip öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri destekleyerek duygusal, sosyal ve akademik gereksinimlerini karşılamaya çalıştığını; olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin ise öğrencilerde yeteneklerin körelmesine, motivasyon kaybına ve başarısızlığa neden olabileceği belirtilmektedir (Al-Makhalid, 2012; Chipecto, 2004; Copenhaver ve McIntyre, 1992; Lassig, 2009; McWilliams-Abendroth, 2014). Ayrıca öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik tutumları, öğrencilerle etkileşim biçimini ve uyguladıkları öğretim yöntemlerini etkilemektedir (Curtis, 2005).

Türkiye'de bu konu ile ilgili araştırmaların sayısının yeterli olduğu söylenemez. Yapılan çalışmaların bazıları da hâlihazırda öğretmen olarak görev yapanlar ile değil, öğretmen adayları ile yürütülmüştür (Evin Gencil ve Satmaz, 2017; Metin, Şenol ve İnce, 2017; Tortop, 2014b; Yıldırım ve Öz, 2018). Araştırmalarda Gagné ve Nadeau (1985) tarafından geliştirilen "Üstün Yeteneklilerin Eğitime İlişkin Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Tortop (2014b) 120 öğretmen adayı ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitime yönelik tutumlarının ölçeğin puanlamasına göre çok az olumlu olduğunu, Evin Gencil ve Satmaz (2017) 449 öğretmen adayının tutumlarının orta düzeyde olumlu ve olumlu aralığı arasında olduğunu belirlemiştir. Metin ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada ise 490 öğretmen adayının tutumlarının olumlu düzeyde olduğu görülmüştür. 189 öğretmen adayı ile yapılan çalışmada da öğretmen adayının tutumları olumlu bulunmuş, ayrıca özel eğitim bölümü öğrencileri ile özel eğitim dersi alanların puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yıldırım ve Öz, 2018).

Türkiye'de öğretmenlerin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili tutumlarını araştıran sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Tortop ve Kunt (2013) tarafından yapılan tarama modelindeki çalışma Isparta'da görev yapan farklı branşlardan 323 öğretmenle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, üstün zekâlı ve yetenekliler eğitime ilişkin öğretmen tutumlarının çok az olumlu olduğu belirlenmiştir. Puan ortalamaları arasında cinsiyet, yaş ve branş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Güneş (2015) Diyarbakır'da görev yapan 222 sınıf öğretmenin üstün zekâlı ve yetenekliler eğitime ilişkin öz-yeterliklerini ve tutumlarını belirlemiş ve tutumlarının çok az olumlu düzeyde olduğunu saptamıştır. Sönmez (2017) ilkökul öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere ve eğitimlerine ilişkin tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla, 20 öğretmenle bir araştırma yapmıştır. Buna göre, öğretmenlerin çoğu üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin toplum için önemli olduğu, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özel ilgi ve desteğe ihtiyacı olduğu, okullarımızın üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığı görüşündedir. Ancak üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitiminde izlenmesi yöntemler konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Kunt ve Tortop (2017) tarafından 111 fen ve teknoloji öğretmeni ile yapılan çalışmada ise üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik tutum puanlarının kararsız düzeyin çok az üzerinde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere ilişkin tutumlarının temelinde yatan etkenlerin başında, konu ile ilgili bilgi sahibi olmak gelmektedir. Öğretmenler, çalışacağı öğrenci grubu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığında, ne yapacağını bilemediğinden, olumsuz tutum gösterebilmektedir. Bu sebeple de bu öğrencilere iyi bir eğitim verebilmek için hangi kademe de olursa olsun öğretmenlerin öncelikle bu öğrencilere ilişkin temel bilgilere sahip olması gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2010). Endepohls-Ulpe ve Ruf (2005) tarafından yürütülen araştırma sonucu, deneyimli ve deneyimsiz öğretmen gruplarının üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili olumsuz yargıları karşılaştırıldığında, deneyimsiz öğretmen grubunun deneyimli gruba göre daha yüksek oranda olumsuz yargıya sahip olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Al-Makhalid (2012) araştırmasında öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekliler ve eğitimlerine ilişkin tutumları ile konu ile ilgili bilgi sahibi olmaları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım ve Öz (2018) tarafından yapılan çalışma da konu ile ilgili bilgi sahibi olan öğretmen adaylarının daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Oysa ülkemizde yapılan akademik çalışmalar bu konuda öğretmenlerin yeterli bilgi birikimine sahip olmadıklarını göstermektedir (Akar ve Şengil Akar, 2012; Alemdar, 2009; Altıntaş ve Özdemir, 2013; Erişen, Yavuz Birben, Sevgi Yalın ve Ocak, 2015; Gökdere ve Ayvacı, 2004; Kutlu Abu, Akkanat ve Gökdere, 2017; Şahin, 2012; Şahin ve Levent, 2015). Akar ve Şengil Akar (2012) tarafından ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşlerinin araştırıldığı çalışma sonuçları, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerle ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler hakkındaki yetersiz ya da yanlış bilgilerinin, bu öğretmenlerin öğrencileri özel eğitim kurumlarına ya da okul dışı programlara aday göstermede ya da yönlendirmede yeteri kadar başarılı olamayacaklarının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir. Alemdar (2009), üstün zekâlı ve yetenekli çocukları tahmin etmede, öğretmenlerin gözlem puanları ile konuya ilişkin uzmanların gözlem puanları arasında önemli farklılıklar olduğunu, öğretmenlerin konuya ilişkin yetersizliklerini belirlemiştir. Altıntaş ve Özdemir (2013) tarafından yapılan çalışmada üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle ilgili ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin bilgi düzeyleri ve düşünceleri incelenmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin 7 bölgesindeki 139 ilkökul ve ortaokul öğretmenine bilgi edinme formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli çocuklara yönelik uygulanan modeller ve programlar ile kurumlardan haberdar olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu düşündükleri, üstün yetenekli bir çocukla karşılaşmaları durumunda nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini bilmedikleri ve üstün yetenekli çocuklarla ilgili bir hizmet içi eğitimin gerekliliğine inandığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Gökdere ve Ayvacı (2004) tarafından yapılan, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerini belirlemeyi amaçlayan çalışma, sınıf öğretmenlerinin konu ile ilgili bilgi eksikleri olduğunu göstermektedir. Bu bilgi eksikliğinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim sürecini olumsuz etkilememesi için hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitim sürecinde üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi üzerinde önemle durulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili bilgi eksiklerinden yola çıkarak, öğretmenlere bu konuda verilen eğitimin etkisini inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Erişen ve diğerleri (2015) tarafından yapılan, üstün zekâlı ve yetenekli çocukları fark edebilme ve destekleme eğitiminin öğretmenler üzerindeki etkisini araştıran çalışmada, 87 öğretmene üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özellikleri konusunda farkındalık kazanma eğitimi verilmiştir. Sonuçlar, eğitim programının öğretmenlerin bilgi düzeylerini arttırdığını ve öğretmenlere üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler konusunda farkındalık kazandırmada yararlı olduğunu göstermiştir. Benzer bir çalışmada Şahin (2012), ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerine üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda uygulanan bir eğitim programının etkililiğini incelemiştir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin belirlenmesi ile ilgili bilgi testinden uygulama öncesi aldıkları puanlara göre, bilgi eksikleri olduğu ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Uygulanan eğitim programının öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi eksiklerini gidermede etkili olduğu görülmüştür.

Türkiye’de üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler, çoğunlukla, örgün eğitime normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte devam etmektedir. Bu bağlamda da sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için uygulanabilecek eğitim stratejilerini bilerek kullanmaları önem taşımaktadır. Ancak yapılan çalışmalar bu konuda da öğretmenlerin yanlış tutum ve bilgi eksikliğini göstermektedir. Örneğin Şahin ve Levent (2015), sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için kullandığı yöntem ve stratejileri incelemiş ve sınıf öğretmenlerinin konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bu bağlamda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin normal sınıflarda eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin araştırıldığı bir başka çalışmada Amasya’da görev yapan ve sınıfında üstün zekâlı ve yetenekli öğrencisi bulunan on sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır (Kutlu Abu vd., 2017). Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitiminde herhangi bir farklılaştırma yapılmasının gereksiz olduğunu ve var olan müfredatın üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için yeterli olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucu da üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda sınıf öğretmenlerinin yanlış önyargılara sahip olduğunu ve bilgi eksiklikleri bulunduğunu göstermektedir.

Bilim ve sanat alanında özgün eserler verebilmeleri için doğru tanılanarak ihtiyaçlarına uygun bir eğitim alması gereken üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin tanınması ve eğitimi konusunda sınıf öğretmenlerinin önemi yadsınamaz (Clark, 2002). Ayrıca, Young (2019) Avustralya Katolik ilköğretim okullarında yaptığı çalışmasında, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik olumlu tutumların ve tanılama sürecinde okul liderliği ve öğretmenler arasındaki ortak sorumluluğun, üstün yetenekli öğrencilerin etkili bir şekilde tanınmasını sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Chipego (2004) sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimine ilişkin olumlu tutumlarının sınıftaki sosyal kabulü de olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumları, araştırılması gereken bir konudur. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin ölçme araçlarını uygularken samimi oldukları, gerçek düşüncelerini belirttikleri ve çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Ancak bu araştırmanın özbildirime dayalı olması ve sadece Ankara’daki sınıf öğretmenlerini kapsamaması nedeniyle sınırlılıkları bulunmaktadır. Buna karşın, Türkiye’de bu konudaki çalışmaların azlığı göz önüne alındığında, alanyazına katkı sağlayacağı, sonuçlarının ileriki araştırmalar ve uygulamalar için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma problemi “sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin tutum ve görüşleri nedir?” şeklindedir. Aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
3. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, kıdem değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
4. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
5. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
6. Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, okul türü değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
7. Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri nelerdir?
8. Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesinde sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?

9. Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili çalışmalar hakkındaki görüşleri nelerdir?
10. Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde konu olarak seçilen olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2002). Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ve görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır. Pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ile gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem, nicel yöntemde ‘bağlamın anlaşılabilmesi’, nitel yöntemde ise ‘önyargı’ sınırlılıklarını dengeleyerek çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısı sunduğu için tercih edilmiştir (Fırat, Kabakçı Yurdakul ve Ersoy, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Ankara ilinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubu ise, zaman ve işgücü sınırlılıkları açısından kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile Ankara’nın Çankaya ve Etimesgut ilçelerinden seçilen 10 tanesi resmi, 6 tanesi özel olmak üzere 16 ilkokulda görev yapan 220 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler, 2017-2018 Eğitim - Öğretim yılının ikinci döneminde, araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 220 sınıf öğretmeninden toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmenlerin demografik özelliklerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu, “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği” ve Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili görüşme formu kullanılmıştır. Nicel veriler Gagné ve Nadeau (1985) tarafından geliştirilen “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Ölçeğin orijinali 34 madde ve 6 boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçeğin Türkçe’ye adaptasyonu Tortop (2012) tarafından yapılmış, aynı araştırmacı (Tortop, 2014a) tarafından revize edilmiş ve kısaltılmıştır. Ölçek, beşli Likert tipinde olup 7 olumlu, 7 olumsuz ifade olmak üzere 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ‘Üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek’, ‘Üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma’ ve ‘Özel yetenek sınıfları oluşturma’ olmak üzere 3 alt boyutu vardır. Ölçekten elde edilen ortalama 2,00 puan ve altı olumsuz tutum, 2,00 ile 2,74 puan arası çok az olumsuz tutum, 2,75 ve 3,25 puan arası kararsız tutum, 3,26 ile 4,00 puan arası çok az olumlu tutum ve 4,00 puan ve üzeri ise olumlu tutum olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada kullanılan “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği”nin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach’s alfa katsayısı elde edilmiştir. Buna göre, ‘Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu’ için Cronbach’s alfa katsayısı 0,710; ‘Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma Boyutu’ için 0,660; ‘Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma Boyutu’ için 0,796’dır. Ölçeğin tamamı için ise 0,828’dir. Sonuçlar, ölçeğin alt boyutları ile ölçeğin tamamının güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Nitel veriler, çalışma grubundan seçilen 35 sınıf öğretmeninden, araştırmacı tarafından hazırlanan, Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili görüşler hakkında 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken önce araştırmanın amacına uygun olarak alanyazın taraması yapılmış, sonra alan uzmanı üç akademisyenden görüş alınmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesinde sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
3. Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili çalışmalar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
4. Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Veri Toplama Süreci

Araştırmacı tarafından araştırmanın amacı açıklandıktan sonra, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 220 sınıf öğretmene “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçeğin uygulanması ortalama 15 dakika sürmüştür. Daha sonra çalışma grubunun içinden gönüllü olan 35 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak nitel veriler toplanmıştır. Görüşmeler yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verileri SPSS 20.0 programıyla çözümlenmiştir. Ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorow-Smirnow testi ile belirlenmiştir. Bu test sonucunda anlamlılık düzeyi ,200 bulunmuş olup ,05'ten büyük olduğu için puanların normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde t- testi ile ANOVA kullanılmıştır.

Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzenlenir ve verilerin yorumu yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için, araştırmacı dışında iki uzman tarafından ayrıca analiz edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülüne göre % 70'in üzerinde görüş birliğine varılarak güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

Araştırma 220 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında toplanan veriler, katılmaya gönüllü olan sınıf öğretmenlerinden elde edilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin demografik bilgilerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Demografik değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	175	79,5
	Erkek	45	20,5
Yaş	22-30	22	10,0
	31-39	59	26,8
	40 ve üzeri	139	63,2
Kıdem	0-10 yıl	40	18,2
	11-19 yıl	60	27,3
	20 yıl ve üzeri	120	54,5
Sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu	Var	52	23,6
	Yok	168	76,4
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	152	69,1
	Diğer	68	30,9
Okul türü	Devlet	185	84,1
	Özel	35	15,9

Tablo 1'de görüldüğü üzere, katılımcıların %79,5'i kadın, %20,5'i erkektir. Yaşı 22-30 arası olanların oranı %10, 31-39 arasında olanların oranı %26,8, 40 ve üzeri olanların oranı ise %63,2'dir. Katılımcıların %18,2'si 0-10 yıl, %27,3'ü 11-19 yıl, %54,5'i ise 20 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Katılımcıların %23,6'sının sınıfında üstün yetenekli öğrenci bulunurken, %76,4'ünün sınıfında üstün yetenekli öğrenci bulunmamaktadır. Katılımcıların %69,1'i eğitim fakültesi mezunu iken %30,9'u diğer fakültelerden mezun olmuştur. Okul türüne göre dağılım incelendiğinde; katılımcıların %84,1'i devlet okulunda, %15,9'u ise özel okulda çalışmaktadır.

Çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmenlerine “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçeğin toplamından ve alt boyutlarından elde edilen puanlar istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Puanların ortalamaları ile standart sapmaları (S. s.) Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Tutum Puanlarının Alt Boyutlara Göre Betimsel İstatistikleri

Boyut	n	Ortalama	S.s.
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	220	3,55	0,51
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	220	2,23	0,79
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	220	2,94	0,56
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	220	2,91	0,38

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları 3,55 ile 2,23 arasındadır. Ölçeğin toplamından alınan puanların ortalaması 2,91 iken standart sapması da 0,38’dir. Alınabilecek en yüksek puanın 5 olduğu göz önüne alındığında, öğretmenlerin tutumları ‘kararsız’ olarak değerlendirilmektedir.

Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği ve alt boyutlarının belirlenen değişkenlere göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi sonuçları verilmiştir. Araştırmanın “Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?” şeklindeki birinci alt problemini cevaplamak için t-testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Ortalama	S.s.	t	p
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	Kadın	175	3,52	0,51	-1,299	0,195
	Erkek	45	3,63	0,49		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	Kadın	175	2,26	0,77	-1,006	0,315
	Erkek	45	2,13	0,84		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	Kadın	175	3,00	0,55	2,729	0,007*
	Erkek	45	2,74	0,57		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	Kadın	175	2,93	0,37	1,456	0,147
	Erkek	45	2,83	0,41		

*p<0,05

Tablo 3’te görüldüğü gibi, üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutu ve üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma alt boyutu ile üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği geneli için, kadın ve erkek öğretmenlerin puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Özel yetenek sınıfları oluşturma alt boyutu için kadın ve erkek öğretmenlerin puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kadın öğretmenlerin puanları, erkek öğretmenlerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?” şeklindedir. Öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında yaşa göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Boyut	Yaş	n	Ortalama	S. s.	t	p
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	22-30	22	3,50	0,48	0,595	0,553
	31-39	59	3,61	0,49		
	40 ve üzeri	139	3,53	0,52		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	22-30	22	2,27	0,88	1,225	0,296
	31-39	59	2,10	0,75		
	40 ve üzeri	139	2,29	0,80		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	22-30	22	3,23	0,56	3,753	0,025*
	31-39	59	2,85	0,49		
	40 ve üzeri	139	2,94	0,58		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	22-30	22	3,00	0,42	1,320	0,269
	31-39	59	2,85	0,35		
	40 ve üzeri	139	2,92	0,38		

*p<0,05

Tablo 4'te görüldüğü gibi, Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu ve Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma boyutu ve Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeğinin toplam puanları için yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu için yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD testine göre; 22-30 yaş grubu kişilerin katılım düzeyi 31-39 ve 40 ve üzeri yaş grubu kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede büyük olup, 31-39 ve 40 ve üzeri yaş grubu kişilerin katılım düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine cevap bulmak için, kıdeme göre öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenmiştir. Bu analiz için ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Kıdeme Göre ANOVA Sonuçları

Boyut	Kıdem	n	Ortalama	S. s.	t	p
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	0-10 yıl	40	3,51	0,47	0,422	0,656
	11-19 yıl	60	3,60	0,55		
	20 yıl ve üzeri	120	3,53	0,50		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	0-10 yıl	40	2,15	0,79	1,083	0,341
	11-19 yıl	60	2,15	0,74		
	20 yıl ve üzeri	120	2,31	0,82		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	0-10 yıl	40	3,05	0,56	1,583	0,208
	11-19 yıl	60	2,85	0,52		
	20 yıl ve üzeri	120	2,96	0,58		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	0-10 yıl	40	2,90	0,38	0,677	0,509
	11-19 yıl	60	2,86	0,37		
	20 yıl ve üzeri	120	2,93	0,38		

*p<0,05

Tablo 5'te öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanlar, kıdeme göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği geneli ve tüm alt boyutlarından alınan puanlar, öğretmenlerin kıdemine göre incelendiğinde, puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Tablo 6'da ise öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının sınıfında üstün yetenekli öğrenci olma durumuna göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Sınıfta Üstün Yetenekli Öğrenci Olma Durumuna Göre t-testi Sonuçları

Boyut	Sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu	n	Ortalama	S. s.	t	p
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	Var	52	3,50	0,58	-0,718	0,474
	Yok	168	3,56	0,48		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	Var	52	2,22	0,83	-0,156	0,876
	Yok	168	2,24	0,78		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	Var	52	3,03	0,60	1,249	0,213
	Yok	168	2,92	0,55		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	Var	52	2,92	0,42	0,190	0,850
	Yok	168	2,90	0,37		

Tablo 6'da görüldüğü gibi, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği geneli ve tüm alt boyutlarından alınan puanlar için sınıfında üstün yetenekli öğrencisi olanlarla olmayanların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında mezun olunan fakülteye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre t-testi Sonuçları

Boyut	Mezun Olunan Fakülte	n	Ortalama	S. s.	t	p
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	Eğitim Fakültesi	152	3,55	0,52	0,399	0,690
	Diğer	68	3,52	0,48		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	Eğitim Fakültesi	152	2,22	0,82	-0,500	0,618
	Diğer	68	2,27	0,71		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	Eğitim Fakültesi	152	2,92	0,57	-0,719	0,473
	Diğer	68	2,98	0,54		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	Eğitim Fakültesi	152	2,90	0,40	-0,524	0,601
	Diğer	68	2,93	0,33		

Tablo 7'de görüldüğü üzere, ölçeğin hem ölçeğin toplam puanı, hem de tüm alt boyutları için eğitim fakültesi mezunları ile diğer fakülte mezunları ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında öğretmenlerin okul türüne göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutumlarının Okul Türüne Göre t-testi Sonuçları

Boyut	Okul türü	n	Ortalama	S. s.	t	P
Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek	Devlet	185	3,54	0,51	-0,013	0,990
	Özel	35	3,55	0,51		
Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma	Devlet	185	2,29	0,80	2,280	0,024*
	Özel	35	1,96	0,64		
Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma	Devlet	185	2,94	0,57	-0,268	0,789
	Özel	35	2,97	0,53		
Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum (Toplam)	Devlet	185	2,92	0,38	1,426	0,155
	Özel	35	2,82	0,32		

*p<0,05

Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu, Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu ve Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum ölçeği geneli için devlet ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır (p>0,05). Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma boyutu için devlet ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Devlet okullarında çalışan öğretmenlerin ortalaması, özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

Araştırmanın nitel verileri, araştırma grubundaki gönüllü 35 sınıf öğretmenine uygulanan, Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili görüşler hakkında 4 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler incelenerek temalar ve kategoriler belirlenmiştir. Daha sonra içerik kodları belirlenip veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri, Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Türkiye’de Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Belirlenmesine Yönelik Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Kategoriler	İçerik Kodları	Frekans Yüzdeleri	
			(f)	(%)
Çalışmaların yetersiz olmasına ilişkin görüşler	Çalışmaların koşullardan dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Sınıfların kalabalık olmasının belirlemeyi engellemesi	8	22,86
		- Bilsem dışında üstün zekâlı ve yetenekliler için kurum olmaması		
BİLSEM sınavı ile ilgili olumsuz görüşler	Çalışmaların bilgilendirme eksikliğinden dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Velilerin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması	4	11,43
		- BİLSEM sınavının içeriği ile ilgili olumsuz görüşler		
BİLSEM sınavı ile ilgili olumsuz görüşler	BİLSEM sınavının uygulama süreci ile ilgili olumsuz görüşler	- Süreç odaklı değerlendirme yapılması gerektiği	5	14,29
		- Yaratıcılığın ölçülmesi gerektiği		
BİLSEM sınavı ile ilgili olumsuz görüşler	BİLSEM sınavının uygulama süreci ile ilgili olumsuz görüşler	- Daha erken yaşlarda yapılması gerektiği	13	37,14
		- Uzman kişilerce yapılması gerektiği		
BİLSEM sınavı ile ilgili olumsuz görüşler	BİLSEM sınavının uygulama süreci ile ilgili olumsuz görüşler	- Sınavın ücretli olması nedeniyle katılamayanların olması	13	37,14
		- Sınavın kaygıyı azaltmak için rahat bir ortamda yapılması gerektiği		
BİLSEM sınavı ile ilgili olumsuz görüşler	BİLSEM sınavının uygulama süreci ile ilgili olumsuz görüşler	- BİLSEM öğretmenlerinin çocuklarının çoğunlukla kazanması nedeniyle objektifliğine inanılmaması	13	37,14
		- Sınav kurallarının sık sık değişmesi		

Tablo 9. Devamı

Temalar	Kategoriler	İçerik Kodları	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Çalışmalarla ilgili olumlu görüşler	Çalışmaların yeterli ve önemli olduğuna ilişkin görüşler	- Yapılan çalışmalar yeterli - Çalışmalar önemli	2	5,71
Çalışmalarla ilgili bilgi sahibi olmama	Bilgi sahibi olmama	- Bilgim yok	3	8,57
Toplam			35	100

Tablo 9’da görüldüğü üzere, öğretmenlerin %22,86’sı Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesine yönelik çalışmalarda koşulların yetersiz olduğu görüşündedir. Bu kategori içeriğinde, sınıfların kalabalık olmasının belirlemeyi engellemesi ve BİLSEM dışında üstün yetenekliler için kurum olmaması yer almaktadır. Örneğin Öğretmen 7 bu soruyu, “Sınıfta 40 öğrenci var. Hangisinin ne yeteneği var bilemiyorsun ki.” şeklinde cevaplamıştır. Öğretmenlerin %11,43’ü ise bilgilendirmenin yetersizliğine ilişkin görüş bildirmiştir. Bu içerikte velilerin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması yer almaktadır. Öğretmen 4 bu soruya, “Bence yeteneklerin belirlenmesinde veliye çok önemli görev düşüyor ama veliler bu konuda yeterli bilgiye sahip değil.” şeklinde cevap vermiştir.

Öğretmenlerin %14,29’u BİLSEM sınavının içeriği ile ilgili olumsuz görüş bildirmiştir. Süreç odaklı değerlendirme yapılması gerektiği ve yaratıcılığın ölçülmesi gerektiği bu kategoride yer alan görüşlerdir. Örneğin Öğretmen 2 “Bence yapılan sınav uygun değil. Yaratıcılığı ölçmüyor. Yaratıcılığın ölçülmesi gerekir.” ifadesini kullanmıştır. Öğretmenlerin %37,14’ü ise BİLSEM sınavının uygulama süreci ile ilgili olumsuz görüşlerini ifade etmiştir. Bu içerikte daha erken yaşlarda yapılması gerektiği, uzman kişilerce yapılması gerektiği, sınavın ücretli olması nedeniyle katılamayanların olması, sınavın kaygıyı azaltmak için rahat bir ortamda yapılması gerektiği, BİLSEM öğretmenlerinin çocuklarının çoğunlukla kazanması nedeniyle objektifliğine inanılmaması, sınav kurallarının sık sık değişmesi yer almaktadır. Öğretmen 19 “Çocuğun sınav kaygısı yaşamaması için, kendini rahat hissettiği, sınıf ortamında gözlem yapılarak belirlenmeli.” cevabını vermiştir. Çalışmalarla ilgili olumlu görüş bildiren öğretmenlerin oranı % 5,71 olup, çalışmaların yeterli ve önemli olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin Öğretmen 1, “Bence yapılan çalışmalar yeterli.” şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerin % 8,57’i ise konu ile ilgili bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Araştırmanın “Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin belirlenmesinde sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklindeki alt problemine cevap aranmıştır. Cevaplar, içerik kodlarına göre, tema ve kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. Öğretmenlerin Türkiye’de Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Belirlenmesinde Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Kategoriler	İçerik Kodları	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Sınıf öğretmenlerinin yetersiz olmasına ilişkin görüşler	Sınıf öğretmenlerinin koşullardan dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Sınıfların kalabalık olması belirlemeyi engellemesi - Kriterlerin belirsiz olması	21	60
	Sınıf öğretmenlerinin bilgilendirme eksikliğinden dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Eğitim fakültelerinde yeterli ders verilmemesi nedeniyle yeterli bilgiye sahip olmaması - Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması	8	22,86
Sınıf öğretmenlerinin yeterli olmasına ilişkin görüşler	Sınıf öğretmenlerinin yeterliliğine ilişkin görüşler	- Sınıf öğretmenlerinin çocukla uzun süre birlikte olması - Deneyimli öğretmenlerin yeteneği fark edebilmesi	6	17,14
Toplam			35	100

Tablo 10’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin yarısından fazlası sınıf öğretmenlerinin koşullardan dolayı üstün zekâlı ve yeteneklileri belirlemede yetersiz olduğu görüşündedir. İçerik olarak sınıfların kalabalık olmasının belirlemeyi engellemesi ve kriterlerin belirsiz olması ifade edilmiştir. Örneğin Öğretmen 5, “Kriterlerde belirsizlikler var. Sınıf öğretmeni kararsızlığa düşebiliyor. Tespit aşamasında somut yöntem ve teknikler kullanılmalı.” ifadesini kullanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin bilgilendirme eksikliğinden dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler ise öğretmenlerin %22,86’sı tarafından, eğitim fakültelerinde yeterli ders verilmemesi nedeniyle yeterli bilgiye sahip olmaması ve hizmet içi eğitimin yetersiz olması şeklinde belirtilmiştir. Öğretmen 21 “Sınıf öğretmenleri bu konuda yeterli eğitimden yoksunlar. Bu alanda uzman akademisyenler tarafından eğitim verilmeli.” cevabını vermiştir. Sınıf öğretmenlerinin %17,14’ü ise sınıf öğretmenlerinin çocukla uzun süre birlikte olması ve deneyimli öğretmenlerin yeteneği fark edebileceğini belirtmiş olup, bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin yeterli olduğu görüşündedir. Bu soruyu Öğretmen 12, “Sınıf öğretmeni çocukla uzun süre birlikte olduğu için çocuğun yeteneklerini fark edebilir.” şeklinde cevaplamıştır.

Araştırmanın “Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili çalışmalar hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklindeki alt problemi cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonuçları Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Öğretmenlerin Türkiye’de Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimi ile İlgili Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Kategoriler	İçerik Kodları	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Çalışmaların yetersiz olmasına ilişkin görüşler	- Nicelik olarak yetersizlikler	- Kurum sayısının yetersiz olması - Eğitimde eksikler olması	14	40
	- Nitelik olarak yetersizlikler	- Eğitim kalitesinin tüm Türkiye’de aynı olmaması - Koşulların her yerde aynı olmaması	14	40
Çalışmaların yeterli olmasına ilişkin görüşler	- Çalışmaların yeterliliğine ilişkin görüşler	- Çalışmaların güzel olması - Deneyimli öğretmenlerin yeteneği fark edebilmesi	2	5,71
Çalışmalarla ilgili bilgi sahibi olmama	- Bilgi sahibi olmama	- Bilgim yok	5	14,29
Toplam			35	100

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmenlerin %40’ının kurum sayısının yetersiz olduğunu ve eğitimde eksiklikler olduğunu belirterek nicelik olarak yetersizlikleri belirttiği görülecektir. Nitelik olarak yetersizlikler kategorisi altında ise, eğitim kalitesinin tüm Türkiye’de aynı olmaması ve koşulların her yerde aynı olmaması içeriği yer almaktadır. Örneğin bu soruya Öğretmen 2, “Tüm illerde aynı koşullar olduğunu düşünmüyorum.” cevabını vermiştir. Öğretmenlerin %5,71’i çalışmaların güzel olduğunu ve deneyimli öğretmenlerin yeteneği fark edebildiğini belirterek çalışmaların yeterli bulmuştur. Öğretmen 15 “Üstün yetenekliler için güzel çalışmalar yapılıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlerin %14,29’u ise bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Araştırmanın onuncu alt problemi “Öğretmenlerin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili sınıf öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin görüşleri analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Öğretmenlerin Türkiye’de Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimi ile İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Temalar	Kategoriler	İçerik Kodları	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Sınıf öğretmenlerinin yetersiz olmasına ilişkin görüşler	- Sınıf öğretmenlerinin koşullardan dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Sınıfların kalabalık olmasının birebir çalışmayı engellemesi - Sınıf ortamının elverişsiz olması ve materyal eksikliği	20	57,14
	- Sınıf öğretmenlerinin bilgilendirme eksikliğinden dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler	- Eğitim fakültelerinde yeterli ders verilmemesi nedeniyle yeterli bilgiye sahip olmaması - Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması	10	28,57
Sınıf öğretmenlerinin yeterli olmasına ilişkin görüşler	- Sınıf öğretmenlerinin yeterliliğine ilişkin görüşler	- Sınıf öğretmenlerinin kendini geliştirmesi ile yeterli hale gelmesi - İşbirliği içinde hareket edilmesi	5	14,29
Toplam			35	100

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin %57,14’ü sınıf öğretmenlerinin koşullardan dolayı yetersiz olduğu görüşünde olup, sınıfların kalabalık olmasının birebir çalışmayı engellediğini, sınıf ortamının elverişsiz olup materyal eksikliği olduğunu belirtmiştir. Örneğin Öğretmen 4 “Sınıf ortamı elverişli değil. Uygun materyal vs. yok” şeklinde ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bilgilendirme eksikliğinden dolayı yetersizliğine ilişkin görüşler kategorisinde ise eğitim fakültelerinde konu ile ilgili yeterli ders verilmemesi nedeniyle yeterli bilgiye sahip olunmadığını ve hizmet içi eğitimin yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Örneğin Öğretmen 1, “Sınıf öğretmenlerine bu konuda yeterli eğitim verilmiyor.” şeklinde cevaplamıştır. Öğretmenlerin %14,29’u ise sınıf öğretmenlerinin kendini geliştirmesi ve işbirliği içinde hareket edilmesi halinde sınıf öğretmenlerinin yeterli olduğu görüşündedir. Öğretmen 32 bu soruya “Eğer sınıfta böyle bir öğrencisi varsa, öğretmen de kendini geliştirip çocuğu yönlendirebilir.” cevabını vermiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler, normal gelişen öğrencilerden bilişsel alanda önemli farklılıklar göstermekte ve bu bağlamda farklı eğitim ihtiyaçları bulunmaktadır. Ancak üstün zekâlı ve yetenekli çocukların niçin özel eğitime ihtiyaç duyduğu kolaylıkla benimsenmemekte, bu nedenle, yetersizlik grupları için daha yoğun çalışmalar yapılırken, üstün yeteneklilerin eğitimi ihmal edilmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitiminde yaşanan sorunların temelinde, Ataman’a (2005) göre, üstün zekâlı ve yeteneklilere fazladan eğitime gerek olmadığı, çünkü her ortamda kendilerini geliştirebilecekleri, artık eğitim verirse seçkinler sınıfı yaratılacağı; bunun da toplumda büyük sorunlara neden olacağı şeklinde bazı önyargılar bulunmaktadır. Bu önyargılar yüzünden üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitiminde sorunlar görülmektedir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin gerek üstün zekâlı ve yeteneklilerin tanınmasında gerekse eğitiminde çok önemli bir role sahip olduğu göz önüne alındığında, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi ile ilgili tutum ve görüşlerinin belirlenmesinin önemi daha iyi anlaşılacaktır. Öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere ve eğitimine yönelik tutumları, onlara davranışlarına, iletişim biçimlerine hatta öğretim yöntemlerine yansdığı (Curtis, 2005) için motivasyonlarını ve başarılarını etkilemektedir. Türkiye’de konu ile ilgili yapılan araştırmalar üstün yetenekliler eğitimine ilişkin öğretmen tutumlarının çok az olumlu

olduğunu göstermektedir (Güneş, 2015; Sönmez, 2017; Tortop ve Kunt, 2013). Bu çalışmada da sınıf öğretmenlerinin “Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeği”nden alınan toplam puanlarının ortalaması 2,91 olarak bulunmuştur ve bu puan aralığı ‘kararsız’ olarak değerlendirilmektedir. Bu durum Türkiye’de sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli eğitime ilişkin tutumlarındaki belirsizliklerin bir göstergesi olarak da düşünülebilir. Bu sonuç, öğretmenlerin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimi hakkında yeterli hizmet içi eğitimden geçmemeleri ile açıklanabilir; çünkü alanyazındaki araştırma sonuçları üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerle ilgili bilgi sahibi olma ve olumlu tutum arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Al-Makhalid, 2012; Clark, 2002; Lassig, 2009). Öğretmen adaylarının üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının belirlendiği çalışmalarda ise daha olumlu bir tutum puanı görülmektedir (Evin Gencil ve Satmaz, 2017; Metin vd., 2017; Tortop, 2014b). Bu durum, son yıllarda eğitim fakültelerinde üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda derslerin eklenmesinden kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada ayrıca öğretmenlerin tutumlarının, cinsiyet, yaş, kıdem, sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu, mezun olunan fakülte ve okul türü değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel analizlere göre, tutum ölçeğinin tüm alt boyutlarından alınan puan ile toplam puana göre, kıdem, sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu ve mezun olunan fakülte değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bégin ve Gagné (1994), literatürdeki 35 çalışmanın kapsamlı çalışmasında, araştırmacıların üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik tutumları araştırmak için kullandıkları 50 değişkeni incelemiş ve hiçbirinin tutumların sistematik ve önemli bir belirleyicisi olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin kıdemi ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren çalışmalar vardır (Allodi ve Rydelius, 2008; Chessman, 2010). Lassig (2009) de çalışmasında öğretmen tutumlarının cinsiyet, yaş, kıdem ve öğretmen nitelikleri gibi değişkenlerle ilişkili olmadığını belirtmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği geneli ile üstün yeteneklilerin ihtiyaçları ve destek alt boyutu ve üstün yeteneklilere özel hizmetlere karşı olma alt boyutu için, kadın ve erkek öğretmenlerin puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Chipeco (2004), Lassig (2009) ile Tortop ve Kunt (2013) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmen tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırmada sadece özel yetenek sınıfları oluşturma alt boyutu için, kadın öğretmenlerin puanlarının, erkek öğretmenlerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Allodi ve Rydelius, 2008; Curtis, 2005). Bu sonuç kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha duyarlı olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Yaş değişkenine göre ise, Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Tutum Ölçeğinin toplam puanlarında ve Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu ile Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma boyutu için yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır. Ancak Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutunda 22-30 yaş aralığındaki kişilerinin ortalaması, 31-39 yaş grubu kişilerin ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Bu durum, son yıllarda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminin önem kazanması ile eğitim fakültelerinde üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda derslerin eklenmesinden kaynaklanmış olabilir.

Öğretmenlerin tutumlarının, kıdem ve sınıfta üstün yetenekli öğrenci olma durumu ile mezun olunan fakülteye göre de farklılaşmadığı yapılan istatistiksel analizlerle ortaya konmuştur. Bu sonuçlar da Lassig (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Lassig’e göre (2009) öğretmen tutumları kıdem ve öğretmen nitelikleri gibi değişkenlerle ilişkili değildir. Oysa McWilliams-Abendroth (2014) tarafından yapılan araştırma sonucu, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir. Üstün Yeteneklilerin İhtiyaçları ve Destek Boyutu, Özel Yetenek Sınıfları Oluşturma boyutu ve ölçeğin toplamı için devlet ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır. Üstün Yeteneklilere Özel Hizmetlere Karşı Olma boyutu için, devlet okullarında çalışan öğretmenlerin ortalaması özel okullarda çalışan öğretmenlerin ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Bu

durum devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin üstün zekâlı ve yeteneklilere yönelik özel hizmetler konusunda daha duyarlı olmalarından kaynaklanabilir. Araştırmanın nitel kısmında sınıf öğretmenlerinin Türkiye’de üstün zekâlı ve yeteneklilerin tanınması ve eğitimi konusundaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu gerek tanılama gerekse eğitim konusunda yaşanan sorunları belirtmiştir. Sınıfların kalabalık olması, hem tanılamayı hem de eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Genel sınıf mevcutlarının 20’nin altında olması, hem üstün yetenekli öğrenciler hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için, eğitim kalitesinin artmasını sağlayacaktır (Çınar, 2004). Ayrıca BİLSEM dışında kurum olmaması ve sınavın gerek içeriği, gerekse uygulama süreci ile ilgili dile getirilen sorunlar da çözüm beklemektedir. Elde edilen sonuçlar, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğunu ve bu bağlamda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Copenhaver ve McIntyre (1992) üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili kurslara katılıp bilgi sahibi olan öğretmenlerin daha olumlu tutuma sahip olduğunu belirtmektedir. Bu da araştırmanın nitel ve nicel verilerinin tutarlılığını göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin de dikkat çektiği sorunlardan biri tanılamamanın daha erken yaşta yapılmasının gerektiğidir. 2916 sayılı ‘Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası’nda da belirtildiği gibi, özel eğitimin temel ilkelerinden biri ‘erken tanılama’dır. Üstelik MEB (2016) Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Madde 5’te “BİLSEM’ler okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin...” şeklinde ifade etmesine karşın tanılama ilkokulda yapılmaktadır. Bu çelişki de mutlaka çözülmesi gereken sorunlardan biridir.

İleriki araştırmalarda, sınıf öğretmenlerinin üstün zekâlı ve yeteneklilerin eğitimine ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri için deneysel çalışmalar yapılabilir. Ayrıca farklı branşlardan öğretmenlerin tutumları ile BİLSEM öğretmenlerinin tutumlarını karşılaştıran çalışmalar yapılabilir. Öğretmen adaylarının üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile ilgili bilgi sahibi olmaları için, eğitim fakültelerinde alana özgü derslerin açılması yararlı olacaktır. Ayrıca öğretmenlerin hizmet içi eğitimle bilgi eksiklerini gidermeleri, hem üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri fark ederek yeteneklerine yönelik programlara yönlendirmeleri hem de ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini desteklemeleri için çok önemlidir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda, daha planlı ve kapsamlı politikalar belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Akar, İ. ve Şengil Akar, Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(20), 423-436.
- Al-Makhalid, K. A. (2012). Primary teachers' attitudes and knowledge regarding gifted pupils and their education in the Kingdom of Saudi Arabia (Doktora tezi). <https://www.escholar.manchester.ac.uk> adresinden erişildi.
- Alemdar, M. (2009). *Erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde ebeveyn, öğretmen ve uzman görüşlerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Allodi, W. ve Rydelius, P-A. (2008). *The needs of gifted children in context: A study of Swedish teachers' knowledge and attitudes*. ECHA conference'nda sunulmuş sözlü bildiri Prague, Czechoslovakia.
- Altıntaş, E. ve Özdemir, A. Ş. (2013). Üstün yetenekli öğrencilere genel bir bakış: Öğretmen değerlendirmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 4(7), 3-12.
- Ataman, A. (2005). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar. A. Ataman (Ed.), *Özel eğitime giriş içinde* içinde (s. 173-195). Ankara: Gündüz.
- Bégin, J., & Gagné, F. (1994). Predictors of attitudes toward gifted education: A review of the literature and blueprints for future research. *Journal for the Education of the Gifted*, 17, 161-179.
- Chessman, A. M. (2010). *Teacher attitudes and effective teaching practices for gifted students at stage 6* (Doktora tezi). <http://handle.unsw.edu.au/1959.4/45448> adresinden erişildi.
- Chipego, A. D. (2004). *Factors associated with the attitudes of elementary level classroom teachers toward gifted education* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Widener Üniversitesi, Pennsylvania.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted: Developing the potential of children at home and at school* (6. bs.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Copenhaver, R. W. ve McIntyre, D. J. (1992). Teachers' perceptions of gifted students. *Roeper Review*, 14, 151-153.
- Curtis, J. (2005). *Preservice teachers' attitudes toward gifted students and gifted education* (Yayımlanmamış doktora tezi). Teachers College, Columbia University, Kolombiya.
- Çınar, O. (2004). Kalabalık sınıfların öğretmen ve öğrenciye etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Malatya. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/455.pdf> adresinden erişildi.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim*, 186, 72-83.
- Davis, G. A. (2006). *Gifted children and gifted education: A practical guide for teacher and parents*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press, Inc.
- Davis, G. ve Rimm, S. (2004). *Education of the gifted and talented* (5. bs.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Endepohls-Ulpe, M. ve Ruf, H. (2005). Primary school teachers' criteria for the identification of gifted pupils. *High Ability Studies*, 16(2), 219-228.
- Erişen, Y., Yavuz Birben, F., Sevgi Yalın, H. ve Ocak, P. (2015). Üstün yetenekli çocukları fark edebilme ve destekleme eğitiminin öğretmenler üzerindeki etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 586-602.
- Evin Gencil, İ. ve Satmaz, İ. (2017). Teacher candidates' attitudes towards education of gifted students. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 7(14), 49-62.
- Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I. ve Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 64-85. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.2s3m

- Gagné, F. ve Nadeau, L. (1985). Dimensions of attitudes toward giftedness. A. H. Roldan (Ed.), *Gifted and talented children, youth and adults: Their social perspective and culture* içinde (s. 148-170). NY: Trillium Press.
- Gökdere, M. ve Ayvacı, H. Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 17-26.
- Güneş, A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin tutum ve öz-yeterliklerinin incelenmesi. *Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(1), 12-16.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kunt, K. ve Tortop, H. S. (2017). Examination of science and technology teachers' attitude and opinions related giftedness and gifted education in Turkey. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 5(1), 37-54. doi:10.17478/JEGYS.2017.53
- Kutlu Abu, N., Akkanat, Ç. ve Gökdere, M. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin normal sınıflarda eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 7(2), 87-109.
- Lassig, C. J. (2009) Teachers' attitudes towards the gifted: The importance of professional development and school culture. *Australasian Journal of Gifted Education*, 18(2), 32-42.
- McWilliams-Abendroth, C. (2014). *Secondary advanced academic courses: Instructors' attitudes and differentiated practices for gifted students in heterogeneous AP and IB courses* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Houston, Houston, Texas.
- MEB. (2016). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/27014859_bilsemynerge adresinden erişildi.
- Metin, N., Şenol, F. B. ve İnce, E. (2017). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 10(1), 95-116. doi:10.5578/keg.27591
- Miles, M, B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sönmez, D. (2017). İlkokul öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere ve eğitimlerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi (Silifke ilçesi örneği). *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 65-79.
- Şahin, F. (2012). *Sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrenciler ve özellikleri hakkında bilgi düzeylerini artırmaya yönelik verilen bir eğitim programının etkililiği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, F. ve Levent, F. (2015). Examining the methods and strategies which classroom teachers use in the education of gifted students. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 3(5), 73-82.
- Tortop, H. S. (2012). Öğretmenler için üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutum ölçeği adaptasyon çalışması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 89-106.
- Tortop, H. S. (2014a). Öğretmenler için üstün yetenekliler eğitimine ilişkin tutum ölçeği Türkiye için uyarlama çalışmasının yeniden gözden geçirilmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 2(2), 63-71.
- Tortop, H. S. (2014b). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 16-26.
- Tortop, H. S. ve Kunt, K. (2013). İlköğretim öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(2), 441-451.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, H. İ. ve Öz, A. Ş. (2018). Öğretmen adaylarının özel yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 1, 91-107.
- Young, C. M. (2019). *Identification of gifted students in Australian Catholic primary schools* (Doktora tezi). <https://researchbank.acu.edu.au/theses/757/> adresinden erişildi.